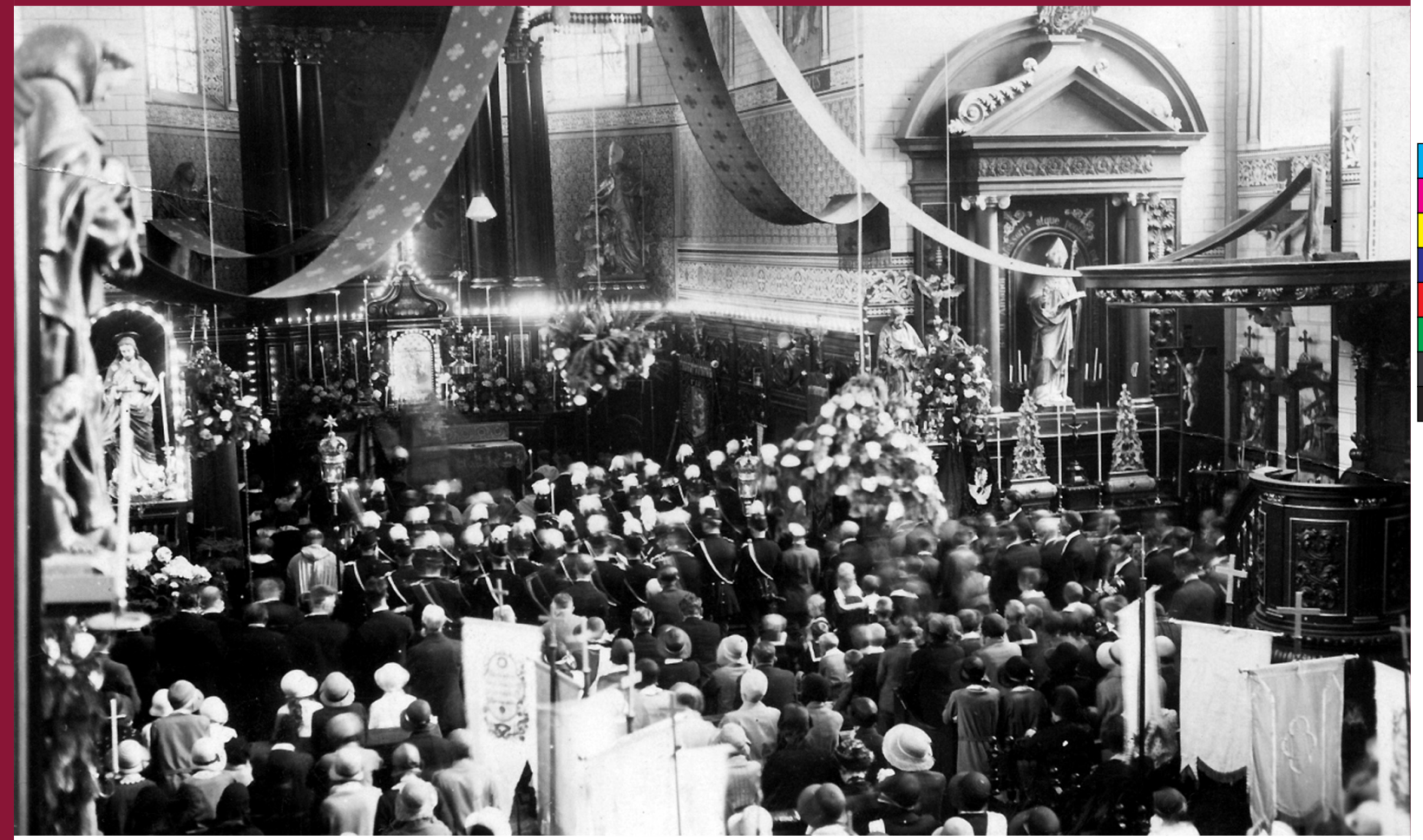

gruelles 30 JAOR

Een uitgave van de Stichting **Gruelles** | juni 2010 | jaargang 30 | nr. 2

gruelles

www.gruelles.nl

175 jaar Koninklijke Harmonie van Gronsveld

gruelles

Een uitgave van de Stichting **Gruelles** | juni 2010 | jaargang 30 | nr. 2

Bij voorpagina:

Bij titelpagina:

Harmonie in de kerk. Wie weet meer betreffende jaartal en/of gelegenheid?

Bronk 2009, de harmonie tijdens de schuttemis.

© Copyright Stichting Grueles - www.grueles.nl

Abonnementenadministratie: Brikkenoven 1, 6247 BG Gronsveld. Tel. 043 - 408 3288. *Secretariaat:* Rijksweg 92, 6247 AK Gronsveld. Tel. 043 - 408 2880.

U kunt zich abonneren op ons tijdschrift door € 13,50 over te maken op Rabobank rek.nr. 11.75.15.000 of ING 2535375 t.n.v. Stichting Grueles. Losse nummers € 4,-.

VOORWOORD

De eerste Grueles nieuwe stijl is geschiedenis. Zoals elke andere verandering dat doet, roept ook het veranderen van ons periodiek zeer uiteenlopende reacties op. Zoveel mensen, zoveel meningen. Veel opmerkingen zijn uiteraard smaakgebonden, een aantal opmerkingen zullen we zeker ter harte nemen. Je kunt het nooit iedereen naar de zin maken en het gaat bij Grueles bovenal om de inhoud. En die is nagenoeg ongewijzigd. Als biermerk X met een nieuwe kleur krat en een ander flesje op de markt komt, blijft u waarschijnlijk toch biermerk X drinken; het gaat tenslotte om wat er in dat flesje zit.

'Herriemenie' is de titel van de coproductie van Harmonie en Grueles. Het artikel van de sectie Historie in jaargang 28 nummer 3 vormt de basis voor het plot van dit schouwspel. Ik raad u aan dat artikel voor 26 en 27 juni nog een keer door te lezen. Alle voorgaande kemedies waren uniek in hun soort en dat geldt zeker voor 'Herriemenie'. Moderne belichtings- en montage technieken, live muziek (speciaal voor deze productie geschreven) en verbluffend toneel spel zijn vernuftig met elkaar verweven tot een spektakel waar Joop van den Ende ongetwijfeld jaloers op is. Tarzan in Scheveningen is er niets bij (bij wijze van schrijven). Bovendien zijn de kaartjes voor 'Herriemenie' stukken goedkoper. In plaats van met zijn tweeën richting Scheveningen te 'kretse' kunt u voor hetzelfde geld met zeker 30 personen een plekje in ons theater bemachtigen. Het is maar wat u wilt.

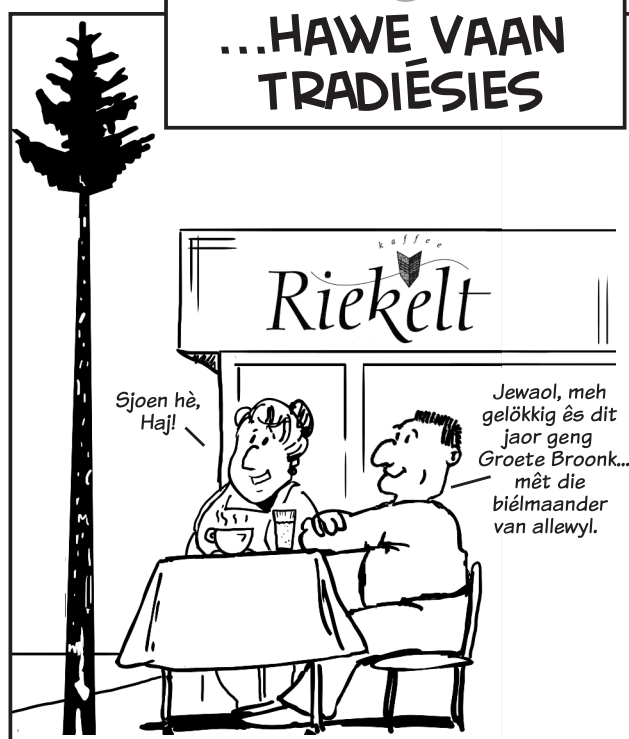
Het is in dit voorwoord zo'n beetje traditie aan het worden om de gedecoreerde dorpsgenoten te vermelden. Op 30 april werden Léon Schrijnemaekers, Wiel Weltens, Jean Meertens (ex-dorpsgenoot) en Harry Struijker Boudier uit naam van de Koningin gefêteerd. De harmonie verzorgde op diverse plaatsen in het dorp het Wilhelmus. Aangezien Koninginnedag 2009 om diverse redenen niet als de vrolijkste de geschiedenisboeken in is gegaan en de harmonie toen niet uittrok, werd Wil Leveau (die in 2009 een Koninklijke onderscheiding mocht ontvangen) alsnog muzikaal gehuldigd. Allen van harte gefeliciteerd.

Een nieuwe traditie is wellicht geboren in Rijckholt (of een oude traditie uit de vulkaan herrezen). Op 29 mei werd aan de Rijksweg een Mei-den geplant. Wellicht dat Rijckholt al vooruit loopt op de toekomstige fusie van Eijsden en Margraten, want veel dorpen 'op de bérg' hebben ook een den. Haj en Trenêt waren er in ieder geval ook bij, zoals u kunt zien. En zo staat, na het planten van deze den, de bronk alweer voor de deur. Het is maar goed dat we maar eens in de vier jaar beslissen of we bronken of niet. Met alles wat er te doen is, zou die bronk nog in het gedrang komen... Geniet ervan!

Maarten Heijnen

TRENËT & HAJ...

...HAWE VAAN TRADIËSIES

Riébewiés

Dit verhaol ês verteld doer Zjao Hoéte, 'nne markaante Groéseldenér, dè e päor jaor doed ês. Zjao kôs good vertelle en oûch e bitsje fantasere. Zoe vertelde hër 'ns 't volgende verhaol aon 'nne wat nëven 'm zaot aon 't buffêt op 'nne sjoene zoondigemuerge mêt 'n êlske. Zjao begôs te vertelle mêt z'n tieperende zjoer sjtôm. Dè wat nëven 'm zaot haw e keteer laank niks mié ién te brynge. Good ês te wèite tot Zjao ién dy wèk aachentaachtig jaor wäor woerde.

Zek loéster, ich been dis wèk ién Êisde gewès, op 't gemejntehoés ién 't aad nonnekloester. Ich haw e sjriève van de börger krège dat ich me riébewiés môs laote verlenge. Bié 't kloester zaot ich netuurlik iés aon de verkierde kaant. De vëurdëur ligk dao noé aon d'n aterkaant ién 'nne soort veranda. Ién de hal môs ich op e bénkske waachte. 't Ruk dao nog altiéd e bitsje nao de nonne.

Nao 'n tiédsje woerd op êns m'nne naom gerope en mog ich doër. Ich môs ien 'n hökske goën zitte en aon d'n andere kaant zaot 'n sjoen juffrouw. 't Keend haw aal op de gooj plaots zitte, meh dat terzy. 't Begôs mich van aal te vraoge en 't heef bié eker antwoord hil hél op e bord mêt allemaol lêtterkes d'r op, e soort tiepmesjien mêt 'nne tilleviésie d'r aon

vas, meh dan anders. Ich gelûif dat dat komp-juter hêt. De iéste vraog wäor:
 "Menier Hoéte, dier wêlt eur riébewiés verlenge. Ich zaag: "Ja, jao, vuur wat meng d'r dat ich anders nao Êisde been koème, 'n vèsjvergönning heb ich neet nudig, want ich vèsj neet, keend." De juffrouw loorde bedeenkelik en zaag: "Ich zeen dat d'r aachentachtig beet woerde, zoûw d'r 't riébewiés nog waol laote verlenge, ich meng eh... heb d'r 't nog nudig?" Ich zaag: "Keend loéster, ich been bié d'n dokter en bié d'n oügendokter gewès en dy zaagte allebej dat mich niks mankeerde. En daobié, m'nne luksôtô ês aal vuur mich. Ich gaon eker wèk mêt 'm nao 't hospitaol òm dao alle lûi van Groéselt dy dao ligke te bezeuke. Sër m'n vrouw gesjtoërve ês, kry ich dao al wèkes e päor oor met òm. Anders zit ich oûch mer de godsgaanselikken daog ater de zjeraniums."

't Mèidske loorde mich 'ns aon, biët op z'n pen, loorde nog 'ns ién de tilliviésiekis meh pakde 'nne groete sjtêmpel mêt de letter B d'r op en, boûwstich, heef 't 'm op e pepier: me riébewiés wäor verlenk. 't Keend loorde weer op z'n nen tillevisie en zaag: "Menier Hoéte, ich zeen dat dier oûch nog e motorriébewiés heb. Ich deenk neet dat ich dat nog môt verlenge." "Loéster juffrouw", zaag ich, "ich heb m'nne motor nog altiéd, 'nne awwe Norton oét 1965, meh dè gèit nog. Es 't ién 't vreugjaor en de zoëmer sjoen wèr wörd, daan gaon ich op zoondigemuerge mêt dat teenk nao Awbel.

Dialect

Dao hêlt oûch de fitsclub van Groéselt eker wêk pouûs ién 'nne kaffee. Dao dreenk ich mich t'rs e päor mêt die joûnge en dan gaon ich weer truk. Dan hoël ich mich nog e päor hernse kieskes en sjtop op d'n trukwêg ién Goëdsdel vuur e kiët-ske op te sjtêke vuur de vrouw zaoliger. Ich hoof èigelik mer twie kier ién Bën 'nnen drij te pakke, de rés ês réchdoer. Die sjpats wêl d'r mich toch neet aofnême juffroûw?" 't Sjaop loorde mich aon, ich goûng nog get réchter zitte, en 't pakde 'nne nouwe sjtêmpel, noé mêt de lètter A, en heef 'm op 't pepier.

De juffroûw goûng wyjer: "Menier Hoéte, meh noé zeen ich mich hié oûch nog sjoën dat d'r vreuger 't riébewiés vuur 'nne vragôto heb gehad. Dat ês verloûpe meh dat zoûw nog verlenk kênne wërde. Meh dat zal waol neet mie hôvve." "Neet mie hôvve", zaag ich, "leef mèidske loéster, biste van Êisde?, leuste de Etalaasj?, dan wêtste toch oûch dat 't ién Groéselt 'n sjtichting hêt die e päor kier pér jaor mêt vragôtoos klyjer nao Pole brynk. Ich gaon al e päor jaor mêt. Neet es vaste sjôffêur, mie ês biéryjer. Es de sjôffêur meuj wörd dan los ich 'm op réchte sjtökker waol 'ns aof. Loor juffroûw, mich doot d'r gèi plezeer mêt dat riébewiés meh d'r môt deenke aon die érm lûi ién Poole." 't Mèidske waor dudelik oonder d'n iéndrök en haw 't neet mie. 't Loorde mich mêt sjaopsoûge aon en vroeg: "Eleng op de réchte sjtökker, menier Hoéte?" Ich zaag: "Dat belaoef ich uch, juffroûw." 't Keend sjnapde zich de sjtêmpel mêt de D dr'op, loorde

ôm zich heen of 'm gèine zaog en heef 'm ién 't volgend lèg vékske op 't pepêrke.

De juffroûw zaag: "Zoo, menier Hoéte, dat wäor 't daan, d'r kên't 't riébewiés de volgende wêk koëme aofhoële. Vergêt dan neet 't aad riébewiés mêt te nême en twieënvieftig euro siëve-tig. En vriedessjnaodenoons dan zién v'r touw, dan wêrk v'r neet." Ich kôs mich nog zjus ién-haawe vuur neet te zegke: "Aanders waol dan?" Ich loorde hêur 'ns aon en zaag: "Juffroûw beet d'r neet get vergête?" "Vergête", zaag 't mèidske ater de taofel, dat sjtellekes genôg van mich begôs te kriége. "Sjtèit ién d'n tilleviésie van uch neet dat ich oûch nog e riébewiés heb vuur de bös". De juffroûw zaog tot hêure sjrik dat 't klopede. "Wat kos dat vuur dat te verlenge?" 't Loorde ién de kis en zaag: "Dat kos nog 'ns zés-tien euro ekstra, menier Hoéte, meh dat gebрук d'r toch neet mie?" Ich zaag tiénge hêur: "Loéster mèidske, dat zal ich dich 'ns gaw vertelle. Eker jaor gèit de hermenie van Groéselt sjpuüle ién Mortier, ién Belsj. Ze vraoge mich vuur de bös te vâore. Ich doon dat mêt plezeer. De hermenie heurt dan 'n aw bös ién Sint Gittere. Ich bryng ze, bliéf ién Mortier nao de perséssie lore en kaom mêt 't gezelsjap truk nao Groéselt. De lêste jaore zit eker kier mie jeug ién de bös. De hermenie hêt veül jeuglede, môt d'r wèite. 't Vurig jaor kaom v'r truk en wie gebрукelik wörd daan rond gegaange vuur de bössjôffêur. Meh die keender, die kênne dat gebрук neet. Ze hawwe ién 'n aw klak opgehaold vuur mich.

Juffroûw, wie ich läoter goûng telle, wêt d'r wat d'r ién zaot?" De juffroûw van de gemejnte wis 't neet mie en zaag: "Menier Hoéte, ich zoûw 't neet wèite." "Dry euro siévenenzéstig", zaag ich, "dry euro siévenenzéstig en 'nne knoüp. Juffoûw, wêt d'r wat d'r doot: haawt uch dat bösriébewiés mer."

"Jao, zoe gèit dat allewyl", zaag Zjao laachend en droonk vuur d'n iéste kier aon z'n dröpke.

Frans van de Weerd
Tekening: Hans Mulder

Kikkers en zo!

In het Groésels zijn we er vlug mee klaar. Er zijn kwakfrosje en kröddele. Kikkers en padden. Doorgaans worden slechts deze twee benamingen gebruikt en vaak worden zelfs de padden in het spraakgebruik gewoon kikkers genoemd, of zo u wil, kwakfrosje. En dát, ondanks het feit dat de pad algemener voorkomt, zeker in de omgeving van Gronsveld en Rijckholt. In dat kader wil ik u de resultaten van de overzetting (van padden uiteraard) van dit voorjaar in Rijckholt niet onthouden. Onder leiding van Danny Husson werden door medewerkers van Grueles en de familie Schrijnemaekers uit Rijckholt de onderstaande aantallen overgezet:

Padden	2735
Groene kikkers	14
Bruine kikkers	12
Salamanders	9

Respectabele aantallen met de pad als duidelijke winnaar. Wat opvalt is dat Danny in zijn rapportage onderscheid maakt tussen bruine kikker en groene kikker. Je zou bijna denken dat hij er voor heeft doorgeleerd. Ik veronderstel dat dit laatste niet het geval is. Wie wel hiervoor hebben doorgeleerd zijn de biologen van Natuurbalans. Natuurbalans is een adviesbureau voor natuur en landschap dat ecologisch onderzoek uitvoert en advies geeft aan overheidsinstanties, terreinbeheerders en natuur- en milieuorganisaties. In Zuid-Limburg doet Natuurbalans al jaren onderzoek naar het voorkomen van amfibieën in het algemeen en geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad in het bijzonder. Van nature komen deze twee paddensoorten in Nederland alleen in Zuid-Limburg voor. De geelbuikvuurpad ontbreekt in Gronsveld en Rijckholt maar de aanwezigheid van de vroedmeesterpad is vorig jaar wel vastgesteld. Er werden diverse keren roepende exemplaren gehoord bij de poelen onder aan de Riessenberg. De dichtstbijzijnde vindplaatsen van de geelbuikvuurpad zijn in de omgeving van Cadier en Keer. Via een netwerk van aangelegde poelen hopen de wetenschappers nu dat ook de geelbuikvuurpad via het Savelsbos het Maasdal weer weet te bereiken en op die manier een groter verspreidingsgebied krijgt. Voor de instandhouding van de soort zou dit een prima ontwikkeling zijn. Naast de gewone pad, bekend van de overzet-

acties, heeft u nu al kort kennis kunnen maken met twee andere paddensoorten. Dichtbij, maar dan aan de westkant van de Maas, komt een grote kolonie voor van nog een paddensoort: de rugstreeppad. In de ENCI-groeve is het op warme avonden in mei en juni een kabaal van jewelste, terwijl je de padden niet ziet. Een bezoek waard! Via het plateau van Sint-Pieter komt u aan de rand van de groeve. Beneden in de groeve is een groot meer ontstaan waar de rugstreeppadden zich al jaren prima thuis voelen. Via de kale wanden van de groeve wordt het toch al harde geroep nog eens extra versterkt. En wanneer u er toch bent, dan zal de aanwezigheid van de oehoe u zeker niet ontgaan. Er gaat geen avond voorbij of er staan wel enkele spotters om een glimp van deze stoere vogel op te vangen. Neem dus de verrekijker mee.

En dan de kikkers. Tijdens de overzetactie in februari en maart werden zowel groene als bruine kikkers aangetroffen. De bruine kikker is wel het meest bekend als producent van het kikkerdril. Vrijwel meteen na de voortplanting gaan de meeste bruine kikkers weer het land op, maar ze blijven in de buurt van het water. Ze vertonen veel minder trekgedrag dan de gewone pad. De aanwezigheid van groene kikkers is opvallend. De "echte" groene kikker of poelkikker, komt pas eind april te voorschijn net als zijn grotere neef, de meerkikker. In onze contreien komen beide soorten voor in de plassen van de

Eijsder Beemden. Maar wat zijn dat dan voor groene kikkers die in de emmers van de overzetactie zijn aangetroffen? Deze vraag is al vaker en eerder gesteld naar aanleiding van soortgelijke waarnemingen elders in Zuid-Limburg. Natuurbalans heeft in 2004 en 2005 in onze omgeving veldonderzoek gedaan en vastgesteld dat op diverse locaties grote groene kikkers werden aangetroffen waarvan de uiterlijke kenmerken leken af te wijken van de hier aanwezige meerkikker. Ook de biotoopkeuze week af. De vreemde groene kikkers werden aangetroffen in kleine poelen en beekjes. Zelfs in tuinvijvers doken ze regelmatig op. Natuurbalans vond dit verdacht en heeft van één exemplaar DNA-materiaal afgenomen en dit laten onderzoeken met als resultaat dat het inderdaad gaat om een andere soort. De betreffende kikker behoort tot een ondersoort uit de Balkan, de balkanmeerkikker! De aanwezigheid van deze soort is eveneens vastgesteld in België en Luxemburg en is vermoedelijk in West-Europa geïntroduceerd via het uitzetten van vis, afkomstig uit Oost-Europa. De aanwezigheid van groene kikkers in het Limburgse heuvelland was tot voor kort een grote zeldzaamheid. De laatste jaren zijn ze ook aangetroffen in en rond diverse tuinvijvers in onze dorpen. Van enkele vijverbezitters is zelfs bekend dat ze de vijver hebben gedempt, in een ultieme poging om van de groene kikkers verlost te worden. Want met de aanwezigheid van deze kikkersoort in uw tuinvijver is het met de nachtrust van u en

Natuur

Balkanmeer kikker

uw buren gedaan. De “groene” kikkers zijn nu ook aangetroffen in de leefgebieden van de geelbuikvuurpad en vroedmeesterpad en de vrees bestaat dat het om balkanmeer kikkers gaat. Om meerdere redenen is de vestiging van deze exotische kikkers ongewenst:

- Ze vormen een concurrent en zijn predator van de geelbuikvuurpad en de vroedmeesterpad
- Ze kunnen dragers zijn van de, inmiddels aangetroffen, schimmel chytrid. Deze schimmel zorgt al voor een desastreuze slachting onder amfibieën.

Om inzicht te krijgen in de aard en omvang van het probleem van de vestiging van balkanmeer kikkers is meer informatie over de aanwezigheid vereist. Natuurbalans zet het onderzoek voort met steun van de Provincie Limburg en het Europees Landbouwfonds.

Natuurbalans stelt het daarom zeer op prijs als locaties met populaties van groene kikkers (alle soorten en vormen) bij haar worden gemeld. Het maakt niet uit waar ze zitten, in natuurgebieden, in tuinvijvers of in poelen, alles telt mee. De hamvraag voor Natuurbalans is natuurlijk of we met exoten te maken hebben. Hiervoor is het van belang dat er DNA-materiaal in het veld wordt verzameld. Dat vindt op een relatief eenvoudige manier plaats. Met een soort wattenstaafje wordt er wat mondslijm van het dier afgenomen. Dit mondslijm zal genetisch worden geanalyseerd ten behoeve van de soortbepaling.

Dus, als u een groene kikkerplek in Gronsveld of Rijckholt kent, laat dat dan even weten aan een van de mensen van Sectie Natuur. Sectie Natuur zorgt dan verder voor de contacten met Bureau Natuurbalans.

Hub. Reumers

Hoogstam in 't Riékelder Brook

In het voorjaar zijn de weilanden in het Broek tussen Gronsveld en Rijckholt beplant met hoogstamfruitbomen. De uitvoerende instantie, de stichting Instandhouding Kleine Landschapselementen, gaf samen met de gemeente Eijsden daarover het volgende persbericht uit:

"Aanleg en herstel wens van bewoners.

Wethouder Gerry Jacobs van de gemeente Eijsden opende op Witte Donderdag een recent nagenoeg geheel opgeknapte

hoogstamboomgaard bij het kasteel van Rijckholt. In de afgelopen maanden plantten medewerkers van de stichting IKL maar liefst 145 hoogstamfruitbomen. Daarnaast werd een dertigtal achterstallige fruitbomen gesnoeid. Op termijn zal deze imposante boomgaard bij kasteel Rijckholt weer een van de sfeerbepalende visitekaartjes van het dorp zijn.

Directeur Paul Debey van de stichting IKL is erg te spreken over de vruchtbare samenwerking met de bewoners en de gemeente. "Je kunt duidelijk merken dat de hoogstamboomgaarden bepalend zijn voor de ziel en het landschap van Eijsden. Samen zetten we zo een mooi resultaat neer."

De boomgaard ten noorden van kasteel was tot voor kort nog maar een schim van de ooit glorieuze boomgaard. Tot voor kort resteerde nog maar een dertigtal oude fruitbomen in deze

fruitwei. Het merendeel van de bomen verdween in de loop der jaren. In goede samenwerking met de eigenaren en pachters kon IKL de fruitwei nieuw leven inblazen. Op termijn zal de fruitgaard weer een heel authentiek cachet geven aan Rijckholt en kasteel. Het gaat om gevarieerde aanplant met de nadruk op kersen en pruimen. Om het geheel compleet te maken plantte IKL 1300 meter meidoornhaag met rasters ter voorkoming van veevraat. Langs de wei aan de Hogeweg is een wandelpad gemaakt met een twintigtal knotwilgen zodat wandelaars meer kunnen opgaan en genieten van het uitloopegebied tussen Rijckholt en Gronsveld." Aldus het persbericht.

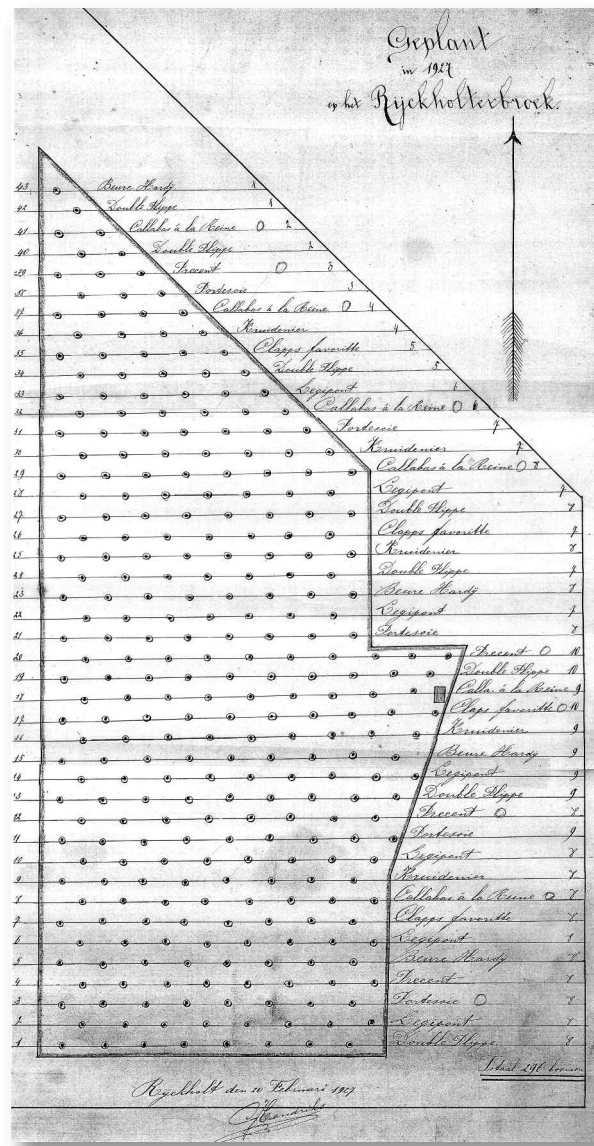

Overzicht van de nieuwe aanplant

Natuur

Van IKL heeft Gruelles een plantplan ontvangen. Er zijn diverse soorten kersen, pruimen, appels en peren aangeplant. 145 stuks, zoals het persbericht vermeldt. Tel daarbij de 30 reeds aanwezige bomen, dan komen we op een totaal van 175. Een respectabele boomgaard dus! Gruelles is eveneens in het bezit van een kopie van het originele plantplan uit 1927. Hiernaast treft u daarvan een afbeelding aan.

Met een aantal van 296 bomen is in 1927 een boomgaard van formaat gecreëerd. Wat opvalt is dat toen uitsluitend perenbomen zijn aangeplant. Soorten waarvan zelfs op internet geen informatie meer te vinden is, zoals de Callabas à la Reine en de Portesoie. Er moet in die tijd bijzonder veel vraag zijn geweest naar peren. De hoogtijdagen van het hoogstamfruit waren in aantocht en in datzelfde jaar werd op 11 juli het nieuwe veilinggebouw van de 'Fruitveiling Gronsveld en Omstreken' geopend. In diezelfde tijd werden er nog twee fruitveilingen geopend. Nu, bij de herinrichting van de hoogstamboomgaard in 't Riékelder Brook' zijn de veilingen er allang niet meer en heeft de boomgaard een cultureel-historische betekenis gekregen en doet ze dienst als ecologische verbindingzone tussen maasdal en plateau. De herinrichting van 't Riékelder Brook' is zonder meer een geslaagd project. Jammer genoeg is het eveneens aangelegde voetpad langs de Hogeweg te smal, onverhard en daardoor niet of nauwelijks te gebruiken.

Het originele plantplan uit 1927

Het 'voetpad' langs de Hogeweg

Het pad eindigt bovendien bij de T-splitsing met de Kasteelstraat. Waarom het pad niet doorgetrokken tot aan de hoek Kasteelstraat – Carolusweg? Voetgangers moeten nu toch gebruik maken van de rijweg en dus is er nog steeds sprake van een onveilige situatie. De oplossing ligt voor de hand: het pad verbreden, verhard en doortrekken tot aan de hoek

Kasteelstraat – Carolusweg. Pas dan kan er sprake zijn van een veilige situatie voor alle weggebruikers en pas dan kan er sprake zijn van een volledig geslaagd project.

Hub. Reumers

FOTO

1985. Feestweekend Koninklijke Harmonie

*Staannd v.l.n.r. Bennie Houben, Jean-Marie Houben, Fernand Schrijnemaekers, Roland van Hooren.
Gehurkt v.l.n.r. Han Tillie, Johan Halders, Nico Halders, Ivo Erkens, Theo Halders, Tjeu Pinckaers, Patrick Herben.*

*1960, Hennemettenstraat. Huis en werkplaats Zjeng Willigers.
Op deze plek staat nu een nieuw appartementenblok.*

Foto

1955, Kerkplein.

V.l.n.r. Hub van de Weert, Martin Schiepers, Zjêf Pinckaers, Nico van de Weerd.

1935, gezusters Lacroix.
V.l.n.r. Lies, Alphonsien, Jennie, Agnes.

1940, Rijksweg.
V.l.n.r. Lambèr Schrijnemaekers, Nikkela Starren,
Zjêf van de Weerd.

GEZIËN

“Schrijven is schrappen” is een uitspraak van Simon Carmiggelt. Ik moest hier sterk aan denken toen ik, als fotograaf, onze vorige “ateröm nao de verdommenis aon ‘t hëllepe wäor”. In dit geval moest niet de tekst maar de foto worden aangepast. En de reden was zeer zeker niet om de foto beter te maken, maar enkel in het belang van het artikel. Anders was de oplossing te gemakkelijk.

Paddy Westenberg en Bèr Houten wonen in de poortwoning van het kasteel van Gronsveld, Rijksweg 70a. Eind 1987 werden zij de eigenaar van dit statige pand.

Links op de achtergevel van de poort staat 18, op de rechterzijde 81. In 1881 is deze woning in opdracht van de kasteelheer gebouwd. De eerste bewoners waren de betovergrootouders van Bèr: Elisabeth Doyen en Bèr Houten. Vervolgens zouden de grootouders, Marie Narinx en Bèr Houten dit pand bewonen en later zijn ouders, Jeanette Roosen en Bèr Houten. Daarna betrokken Paddy en Bèr met hun

kinderen Roy en Eva de monumentale woning. In het paasnummer van 1994 staat een artikel over Marie Narinx en Bèr Houten.

Het gebouw was tot 1987 een pachtboerderij. De familie Houten bewerkte de landerijen van het kasteel. De boerderij was een gemengd bedrijf.

Toen vader Bèr in 1987 de pensioengerechtigde leeftijd bereikte, verviel de pachtovereenkomst. De familie Gadiot gaf toen aan dat zij het kasteel, het koetshuis, de poortwoning en de grond rondom, als een geheel wilde verkopen. Dit betekende dat de familie Houten een andere woning moest zoeken. De verkoop liep echter niet zoals gepland. Gadiot besloot toen de drie panden apart te verkopen.

Bèr, Jan, Zjêf en Jérôme, zonen van Bèr en Jeanette, zijn toen rond de tafel gaan zitten en besloten dat zij de boerderij en de bijhorende grond zouden kopen. Jan en Jérôme verbouwden de voormalige stallen tot twee woonhuizen. Zjêf kocht de noordzijde van het poortgebouw en Bèr de zuidzijde. Het huis van Bèr en Paddy werd grondig verbouwd en kreeg een nieuw dak. De twee kleine kamers beneden werden een grote woonkamer en de keuken en bijkeuken werden aangebouwd. Een van de voorwaarden bij deze aanbouw was dat deze niet zichtbaar mocht zijn vanaf de Rijksweg. Boven werden een badkamer en vier slaapkamers gemaakt, waarvan twee boven de poort.

Bèr en Paddy vertellen heel enthousiast over hun woning, de prachtige tuin met fruitbomen en de "moostem".

Van de volgende achterom wil ik alleen maar kwijt dat het om één van drie identieke huizen gaat die hier naast elkaar gebouwd zijn. Bij wie gaat er een lichtje op?

Sjef Caris

HISTORIE

De grote onbekende foto...

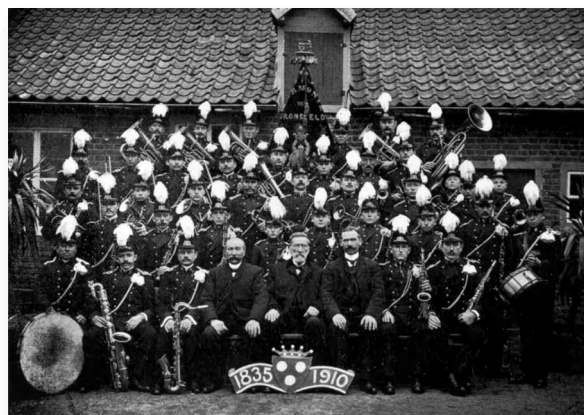
Zoals reeds vermeld in Grueles jaargang 2008, no. 3, is bovenstaande foto gemaakt bij gelegenheid van een muziekconcoers, georganiseerd door onze harmonie in 1910.

Wat was de aanleiding hiervoor?

Door verschillende acties en festiviteiten zijn we eraan herinnerd dat onze harmonie dit jaar haar 175-jarig bestaan viert, dit wil dus zeggen dat ze in 1910, 75 jaar bestond. Men wilde ook toen het jubileum niet ongemerkt voorbij laten gaan. Op 27 november 1909 besloot het bestuur tot het "Uitschrijven van een grooten internationalen wedstrijd voor harmonie- en fanfarekorp-sen".

Tevens werd tijdens deze vergadering besloten tot het bouwen van een Harmoniezaal. Tot op dat moment repeteerde de harmonie in het gemeentehuis, thans de woning van de families

Simons en Van Baal aan de Rijksweg, vandaar de versiering van dit huis. Het bestuur, onder leiding van de toenmalige 'president' en burge-meester Eugène van den Boorn, en het feestcomité, onder leiding van diens broer en directeur van de harmonie, Emile van den Boorn, gingen aan het werk.

Harmonie bij gelegenheid van haar 75-jarig bestaan in 1910. Vooraan in het midden Eugène van den Boorn, rechts van hem Emile van den Boorn.

Uitnodigingen werden naar diverse korpsen verstuurd. Onze harmonie ging ook bij andere korpsen op concours, zoals op zondag 12 december 1909 in de Renommée te Luik. Op 12 april 1910 meldde Harmonie St. Cecilia van Mechelen - Wittem onder leiding van E. Tychon zich aan. Deze harmonie is eveneens in 1835 opgericht.

Op 23 april meldde zich de fanfare van Houtain - St. Simeon (bij Luik) onder leiding van G. Moltoux aan, op 26 april Harmonie St. Walburgia uit Amby onder leiding van G.F. de Pauw, en verder nog negen andere korpsen.

Er werd ook een jury aangezocht. Hiervoor vond men niet de minsten:

- Gustaav Baivy de Lexhy, ondernemer en directeur-oprichter van de fanfare van Jemeppe bij Luik
- Louis Canivez, componist. Hij dirigeerde zijn eerste concert reeds op 13-jarige leeftijd. Gedurende zijn diensttijd speelde hij in de kapel van het Belgische leger en daarna werd hij muzikleraar. Hij was dirigent van 32 muziekkorpsen, waarmee hij talrijke prijzen in de wacht sleepte. Hij componeerde diverse muziekstukken voor fanfare en harmonie. In 1895 was hij juryvoorzitter op het Grand Concours International in Genève.
- Alfred Charlier, muzikleraar aan de muziekschool in Maastricht, directeur van de Stedelijke Harmonie aldaar en later directeur van Kur-Kapel Falcobergia in Valkenburg.
- Jules Deneffe, pianoleraar aan het Conservatorium te Luik en directeur van het "Orchestre des Concerts Populaires" te Luik.
- Jean Rogister. Hij werd reeds op 21-jarige leeftijd leraar viool aan het conservatorium te Luik, componeerde diverse werken, speelde kamermuziek, maar was toch het meest bekend als vioolvirtuoos.

In die hoedanigheid had hij in 1925 gedurende 10 maanden de leiding over de vioolsectie van het Philadelphia Symphony Orchestra in de U.S.A.

De samenstelling van de jury toont de grote gerichtheid van onze streek op Wallonië en met name de stad Luik aan.

Ook de waardering en de reglementen werden onder de loep genomen. Tot dan toe was het gebruikelijk geldprijzen te geven. In Gronsveld niet, gezien de ervaringen die men hiermee had. Als voorbeeld: de Harmonie van Wessem kreeg in die tijd op een concours de derde prijs toegekend. De harmonie van Woensel de eerste. De Luikse krant La Meuse schreef over de uitvoering van Wessem: "Deze Harmonie geeft aan het stuk een juiste en goede verzorgde uitvoering, de zuiverheid is goed; het ensemble vormt een zuiver en harmonisch geheel wat een flinke indruk maakt." Men was zeer verbaasd aan Woensel de eerste prijs te zien toegekend, want wat stond in het juryrapport over Wessem:

de esklarinet en piccolo speelden zeer onzuiver, terwijl Wessem in die tijd niet over een piccolo beschikte ! Deze wantoestanden in de jurering wilde men in Gronsveld voorkomen. In de "verzoekbrieven tot inschrijving" stond dan ook duidelijk: "dat wedstrijden met geldprijzen een zeker winst bejag bij sommige minder kiesche personen bevorderen en daarom aanleiding

Historie

geven tot het aanwenden van ongeoorloofde middelen om eerlijke mededingers te overwinnen. Verenigingen met een gering aantal leden hoeven zich niet te laten afschrikken door sterkere verenigingen. Wanneer zij voldoen aan de vereisten, zullen zij naar verdiensten worden beloond. ..."

Tot dan toe was het ook gebruikelijk dat muziekuitgever Kessels voor ieder concours de verplichte nummers componeerde of liet componeren om deze vervolgens te kunnen uitgeven. Hier speelden dus zakelijke belangen bij muziekwedstrijden een rol, hetgeen ook weer haken en ogen kon hebben. In Gronsveld koos men daarom voor bestaande muziek voor de verplichte werken. Er waren traditioneel drie afdelingen: één voor gezelschappen uit plaatsen met minder dan 5.000 inwoners (derde afdeling), één voor gezelschappen uit plaatsen tussen 5.000 en 10.000 inwoners (tweede afdeling) en tenslotte één voor gezelschappen uit plaatsen met meer dan 10.000 inwoners (eerste afdeling). In Gronsveld zag men in dat het muzikaal peil niet noodzakelijkerwijs samenhang met het inwoneraantal van de plaats van herkomst. Men kon zich elders niet meten met een gezelschap op een hoger niveau. Men schiep hier dus de mogelijkheid op te treden in een hogere afdeling. Dit kon, als men in een voorgaand concours in de eigen afdeling een eerste prijs behaald had. Na Gronsveld in 1910 werd het oude systeem steeds meer losgelaten en kon men inschrijven in een afdeling op basis

van prestaties in vorige wedstrijden. Dit was de basis voor het tegenwoordig nog toegepaste systeem van promoveren en degraderen.

Dan het concours zelf. Het concours werd verdeeld over drie zondagen, 12 en 26 juni en 3 juli. De entreprijzen waren voor de eerste 2 zondagen Hfl 0,50 en de derde zondag Hfl. 0,30. Een passe-partout voor de drie zondagen kostte Hfl. 1,20. Het concours bestond uit de volgende wedstrijden:

- a) Voor Nederlandse verenigingen
- b) Voor buitenlandse verenigingen
- c) Wedstrijd Lecture à Vue

De directeur kreeg een partituur ter beschikking, had 15 minuten de tijd en moest dan het stuk met zijn vereniging spelen, waarna een beoordeling door de jury plaatsvond.

d) Erewedstrijden tussen verenigingen die in de nationale of in de buitenlandse afdelingen een 1e of 2de prijs behaald hadden.

De wedstrijden voor fanfaregezelschappen waren op 12 juni en die voor Harmoniegezelschappen op 26 juni. De prijsuitreiking vond plaats op 3 juli. Om alles zo eerlijk mogelijk te doen verlopen, werd een reglement opgesteld waarin enkele bijzondere regels waren opgenomen:

- Verenigingen moeten "met hun eigen krachten deelnemen, zij die met renforts (versterkingen) deelnemen" worden uitgesloten.
- In mei is een vergadering waarbij van alle deelnemende verenigingen een afgevaardigde

aanwezig moet zijn.

- Elke vereniging is verplicht deel te nemen aan de optocht naar het feestterrein.
- De volgorde van spelen wordt voor aanvang van alle wedstrijden bepaald door middel van een loting, waarbij de jury niet aanwezig is. Zij weten dus niet welk korps voor hen aan-treedt.
- Vooraf moet een deelnemerslijst worden op-gestuurd, tijdens het concours mag men niet met meer en met maximaal 10 leden minder optreden.
- De uren der wedstrijden zijn zodanig vastge-steld, dat men altijd in de gelegenheid is van de laatste treinen gebruik te maken.
- Verenigingen die wensen te blijven logeren of van maaltijden voorzien willen worden, moeten zich tot "de logement-commissie" wenden.
- En uiteraard: in zaken waarin het reglement niet voorziet, beslist het Bestuur !

Het programma, zondag 12 juni 1910:

- 12.00 uur: Aan het station, ontvangst van de jury in rijtuigen, begeleid door de erewacht. Op de grote onbekende foto zien we links-achter een van deze rijtuigen staan. De geüniformeerde ruiters met witte pluim vormen de erewacht.
- 13.30 uur: Ontvangst der deelnemende vereni-gingen op het Kerkplein en aanbieding van de 'eerewijn' op het gemeentehuis, tevens repetitielokaal.

- 14.00 uur: Optocht naar de feestweide die wel-
willend ter beschikking was gesteld door Jules
Haijen-Lebens. Vermoedelijk was dit de wei van
de familie Haijen waarin later Klokke Roeland is
aangelegd .

- 14.30 uur: Aanvang van de wedstrijden.

- 20.00 uur: Feest-concert door de Harmonie
van Gronsveld.

Programma:

- 1) Blaze away, Marche Américaine van Holzman
 - 2) Le Bouquet de fleurs, Polka Mazurka van
J. Deneffe
 - 3) Grande Fantaisie sur Lohengrin van Richard
Wagner
 - 4) Fleurs de Bruyère, Pas redoublé van
C. Bender
 - 5) La Baptême de feu, Marche van Turine
 - 6) La Messagère, Polka van J. Kral
 - 7) La Moussarde, Grande Valse militaire van
L. Ganne
 - 8) Mes adieux au 63e, Pas redoublé van A. Binot
- Aansluitend: 'Monster Cramignon met Ben-
gaalsche verlichting'. Deze zondag traden op de
fanfares Les Echos de la Montagne - Ayeneux,
Fanfare "Harmonie Communale" - Hautain St. Si-
méon, Fanfare Les Jeunes gens réunis - Mou-
land (alle België), Fanfare Ster der Toekomst -
Maastricht en ten slotte Harmonie St. Cecilia -
Mechelen-Wittem.
- Zondag 26 juni was het programma hetzelfde,
alleen vond het nu plaats in een feestweide ter
beschikking gesteld door Eugène van den
Boorn, gelegen tegenover het huis van de

Historie

26 juni 1910: Harmonie St. Michael Thorn in Gronsveld, vóór het huis waar thans de winkel van Willie van Wel gevestigd is. Dit is de enige afbeelding waarop het oude vaandel van de harmonie van Thorn staat. Dit vaandel ging in de Tweede Wereldoorlog verloren.

familie Van den Boorn, nu de appelplantage van Wil Scheepers bij het beginpunt van "D'n Driëj". Het feestconcert om 20.00 uur werd deze dag verzorgd door de Harmonie van Almelo.

Deze zondag namen deel:

Harmonie St. Walburgia Amby, Harmonie La Concorde Angleur bij Luik, Harmonie St. Aemiliaan Bleyerheide-Kerkrade, Harmonie St. Michael Thorn, Harmonie Eendracht Maakt Macht Wessem, Fanfare Les Echos de la Montagne Ayeneux (in de 2e divisie, als ze op 12 juni in de 3de divisie een eerste prijs hebben behaald) en de Harmonie van Almelo. Deze dag werd ook weer afgesloten met een 'Monster Cramignon met Bengaalsche verlichting'.

Zondag 3 juli was de prijsuitreiking.

Het programma:

- 15.00 uur: Ontvangst der deelnemende verenigingen op het Kerkplein, aansluitend "aanbieding der eerewijn op het gemeentehuis".
- 15.30 uur: Optocht naar de feestweide, vandaag ter beschikking gesteld door Zjoke Reintjens. Vermoedelijk was dit de huisweide van de boerderij van Zjoke Reintjens, thans Rijksweg 89.
- 16.00 uur: Groot feestconcert door de Harmonie van Gronsveld en de Fanfare van Heugem.
- Aansluitend: 'Plechtige Prijsuitdeeling', uitreiking van Medailles en Diploma's aan de verenigingen en directeuren. Vervolg feestconcert door de oude Harmonie van Heer en Harmonie Ste. Cécile van Eijsden. Tot slot: 'Grote

Cramignon met Bengaalsche Verlichting'. Hiermee kwam een eind aan de grootse viering van het 75-jarig bestaan van onze Harmonie.

De kranten

Op 15 juli verscheen in de Limburger Koerier een ingezonden brief van Mathieu Gerards, directeur van de Harmonie van Bleijerheide. Op 28 juni stond in voornoemde krant een verslag van het concours in Gronsveld, waar hij het duidelijk niet mee eens was: "...bedoeld verslag eenzijdig opgemaakt en herhaaldelijk bezijden de waarheid was". Daarna volgt een technisch verhaal over bezetting en tempi, waarmee hij wilde aantonen dat zijn harmonie beter was dan die van Amby en dat de jurering onjuist was geweest. Dit verhaal sloot hij af met de volgende opmerking: "De persoon, die het concours op touw gezet heeft, die den geheele wedstrijd leidde, die - ter zijner eere zij het gezegd - geene moeite gespaard heeft om den wedstrijd te doen slagen, die de leden der jury uitgekozen en besteld had, en met deze, zoals het schein, zeer intiem bevriend was, deze man staat in de nauwste familiebetrekking tot een der hoogstaande personen van Amby, die tevens bij de commissie van deze harmonie behoort". Hiermee werd uiteraard de voorzitter van het feestcomité Emile van den Boorn bedoeld. Deze liet dit niet op zich zitten en diende Gerards op 22 juli, eveneens via een ingezonden brief, van repliek. Hij begon zijn verhaal over de wedstrijden en de jurering en

Historie

wat er gedaan was om dit alles zo onpartijdig mogelijk te doen verlopen. Tevens zei hij, dat als hij vals had willen spelen, hij ervoor gezorgd zou hebben dat Amby in plaats van een 2e, een 1e prijs gekregen had. Hij vervolgt met: "Wat verder de insinuatie aan het adres van mij en een van mijnen familieleden betreft, och, wij nemen de zaak kalmer op en onwillekeurig komt bij ons het spreekwoord van de waard en zijnen gasten voor den geest." Tevens verklaart hij ervoor zorg gedragen te hebben, dat de wedstrijd onder de meest mogelijke onpartijdigheid kon verlopen en hij daagde Gerards uit het tegendeel te bewijzen. "Als prijs op dit bewijs loof ik eene som van honderd gulden uit ten bate van den arme." Op 23 en 27 juli volgt nog van ieder een brief, waarin beiden wederom allerlei muzikale argumenten aanvoeren om hun gelijk aan te tonen. Van den Boorn laat hierbij niet achterwege zijn muzikale kennis en achtergrond naar voren te brengen. Wederom valt op dat Van den Boorn de juryrapporten in de Luikse krant La Meuse publiceerde, en dat Bleijerheide ze pas zag nadat de Limburger Koerier een vertaling geplaatst had. Omdat de krant geen partij was, maar slechts een vertaling van de juryrapporten plaatste en beide inzenders tweemaal aan het woord geweest waren, sloot de krant de discussie. Ten slotte: in 1948 vierde de Harmonie haar 112,5-jarig bestaan. Bij deze gelegenheid werd een gedenkboek uitgebracht, met een uitgebreide geschiedenis van de harmonie.

Grafkruis van Eugène van den Boorn en zijn vrouw. Hij overleed in 1915.

Hierin werd Emile van den Boorn genoemd als "...een grote werkkraft, onder zijn energieke en bezielende leiding ging de harmonie met grote schreden voorwaarts en kwam in het jaar 1910 in het bezit van een eigen zaal." Vreemd genoeg werd in dit gedenkboek met geen woord gerept over het grootse concours van 1910!

Frans Bernards

Met dank aan Harmonie Sint-Michael, Thorn.

De kapelaan als vredestichter

Een van de toeschouwers bij het vogelschieten in 1902 was de toen 15-jarige Christiaan (Zjèun) Bouchoms, de latere secretaris van de schutterij. Tijdens het vogelschieten deed zich een incident voor dat op de jonge Zjèun van Pieterke, zoals hij alom werd genoemd, zo'n indruk maakte dat hij, tientallen jaren later, zijn indrukken op papier zette. Leest u maar even mee:

Pinkstermaandag 1902. Vogelschieten. Mooie namiddag. Grote drukte op het kerkplein. Naarmate het ogenblik naderde dat men kon verwachten dat bij een treffer het laatste stuk van de vogel naar beneden kwam, steeg de spanning. Ineens, daar was het gebeurd. De laatste stukken van de vogel vlogen door de lucht. Vele jongeren snelden toe om een der stukken te bemachtigen. Er steeg een gejuich op. Koning was Hellemie (Wilhelmus) Lebens.

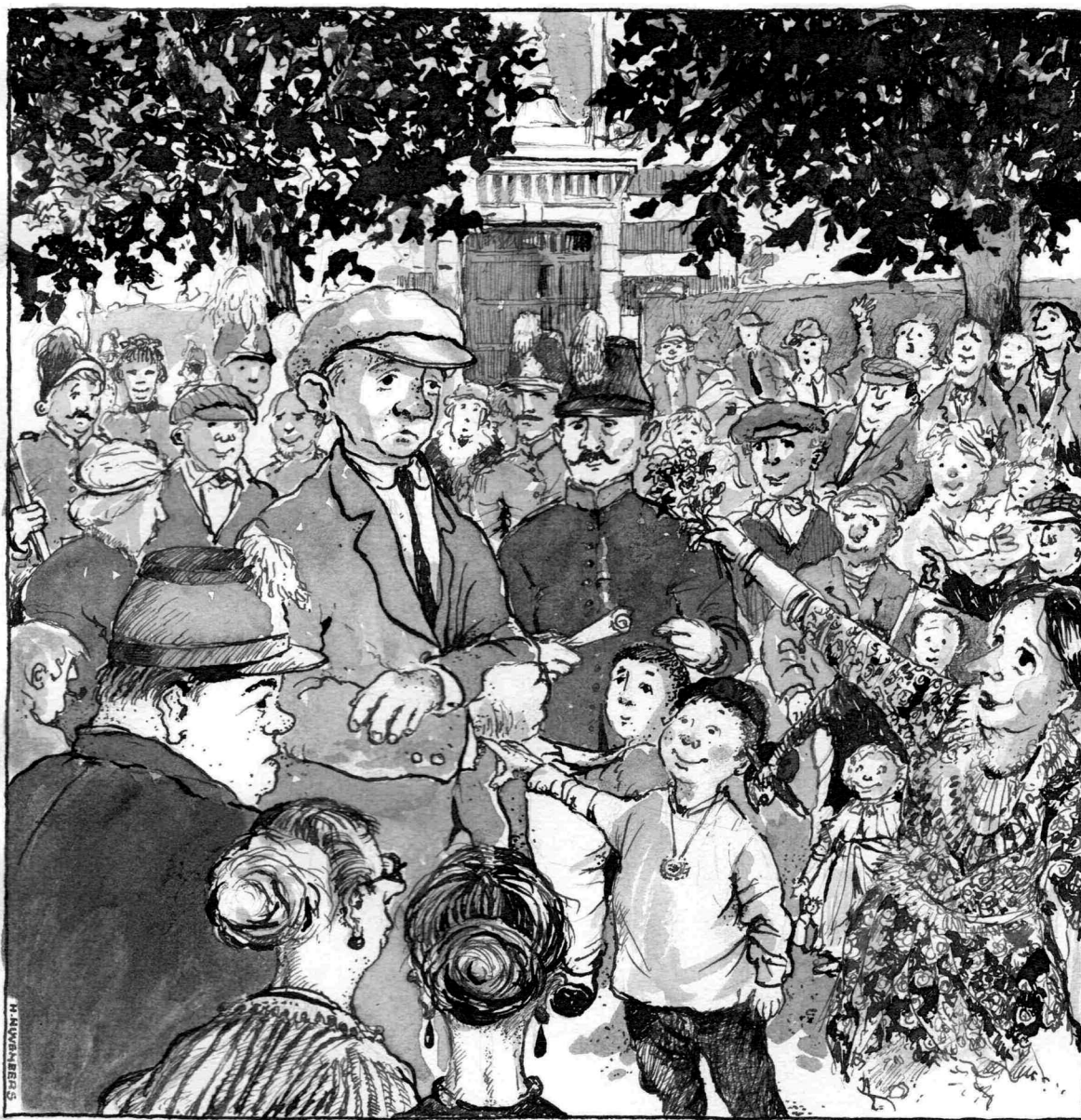
Met vele anderen liep ik naar hem toe. Ik was toen 15 jaar. Ik was getuige van een soort ruzie. Het jonge meisje Elisabeth Frambach uit Rijckholt had hem het eerst de 'mei' aangeboden. Ze was daardoor koningin. Maar hij weigerde haar 'mei' aan te nemen. Hij had gehoopt dat zijn koningin zou worden Maria Beuken, een dochter van de boswachter die met vrouw en kinderen het huis bewoonde gelegen tegen de Z.W-helling van de Riessenberg. Hij vrijde met haar. Ieder dacht dat zij eenmaal samen zouden trouwen. Thans, nu ik dit schrijf zou men zeggen

'Ze waren verloofd'. Maar dat woord kende men nog niet in onze dorpsamenleving. Maria Beuken was echter niet op tijd aanwezig en had daardoor haar kans niet gegrepen. Zo stonden zij daar tegenover elkaar: hij, de nieuwe koning en zij, het teleurgestelde meisje uit Rijckholt met het boekje in haar hand. En... alles wat van Rijckholt was meegekomen, bij haar. De nieuwe koning was een eigenzinnig en soms driftig man, hetgeen hij altijd is gebleven. Goede raad was duur zodat er grote ruzie dreigde. Dit alles speelde zich af nabij de noordelijke toegang tot het kerkplein, tussen de beide grote linden en de kapelanie. Kapelaan Arnoldts trad naar voren. Hij hoorde de koning en het meisje Fr. benevens de overheid der schutterij. Hij vroeg naar het oude gebruik. En toen hem van alle zijden verzekerd was dat zij die het eerst haar bloemenruiker aanbood koningin was, sprak hij, terwijl hij zich tot mej. Frambach wendde, deze gedenkwaardige woorden: 'Keend, daan bis dich keuningên.' Uit was de ruzie. Het koningspaar besteeg de trappen van de pastorie waar de koning door de oudste kapitein der schutterij het koningszilver werd omgehangen. De koning is later niet getrouwd met M. Beuken, terwijl Elisabeth Frambach (geb. 16.12.1878 en overl. 11.1.1935) later de vrouw werd van Eg. Macheels te Rijckholt.

Opm: Maria Beuken stierf op 34-jarige leeftijd in 1912. Hellemie Lebens bleef ongehuwd.

Gilles Jaspars

Historie

Tekening: Harrie Huveneers

STREEKMUSEUM

Poortbogen

Gronsveld en Rijckholt zijn ogenschijnlijk gewone dorpen met relatief weinig monumenten. Toch zijn onze dorpen uniek. Er is namelijk geen dorp in Limburg waar zoveel ronde boogpoorten voorkomen als in Gronsveld en Rijckholt. De meeste poorten zijn gebouwd tussen 1850 en 1930.

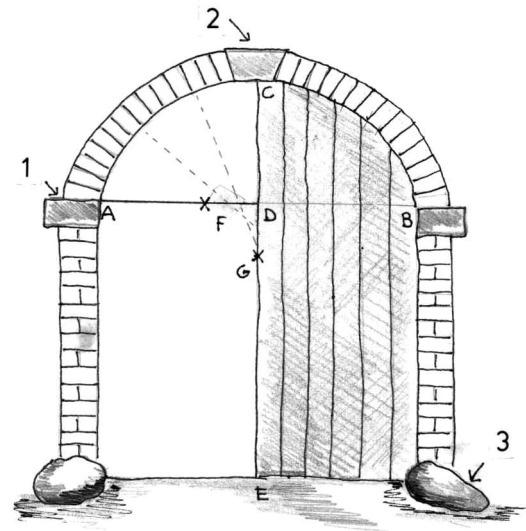
De oudste poort, Rijksweg 119.

Waarom werd gekozen voor de boogvorm?

De belangrijkste reden was dat boogconstructies steviger waren dan rechthoekige constructies. De Romeinen wisten dit ook al. Rechthoekige stenen constructies werden vervaardigd van grote blokken natuursteen, wat erg kostbaar was. Voor het maken een poortboog is vakmanschap vereist. Voor de liefhebber volgt hier een korte uitleg. Allereerst worden twee kolommen gemetseld tot de

hoogte waarop de poortboog moet beginnen. Daarop worden voetstenen geplaatst. Tussen de voetstenen wordt een houten boogconstructie gemaakt die eerst getekend wordt (tekening 2).

De afstand van a naar b wordt bepaald en uitgezet met als middelpunt d. Van de lengte a-d wordt een lat gezaagd.

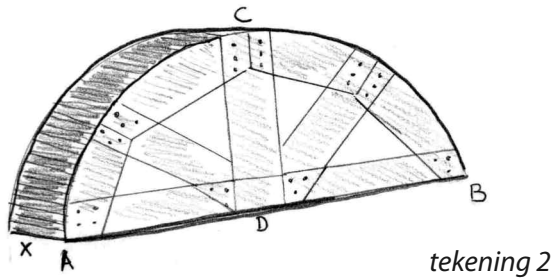
tekening 1

1. Voetsteen 2. Sluitsteen 3. Schampsteen

Vervolgens wordt de hoogte van de poortboog (c-d) bepaald. De lengte c-d wordt vanaf punt a, uitgezet op de lat. Zo vindt men punt f (op de lat). De lat wordt vervolgens vanuit punt d verschoven richting punt g, waarbij men erop moet letten dat punt f van de lat langs het

Streekmuseum

lijnstuk a-d verschuift. Met het andere uiteinde van de lat, dat zich van a naar c verplaatst, wordt de kromming van poortboog beschreven. Zo wordt de niet-cirkelvormige boog verkregen die vervolgens naar de andere kant gespiegeld wordt. Na het uittekenen van de ronde vorm wordt de houten boog (dialect "seenter") gemaakt die als mal dient voor de uiteindelijke poortboog.

De boog wordt zo diep gemaakt als de muur dik is (x) en aan de buitenzijde voorzien van dunne latjes. De houten boogconstructie wordt gestut. Dan begint het metselwerk. In Gronsveld en Rijckholt komen poortconstructies voor in mergel, baksteen en natuursteen. Deze laatste is erg kostbaar en komt bijvoorbeeld voor in het poortgebouw van het kasteel. Als laatste steen wordt de tapse sluitsteen geplaatst. Daarna is de boogpoort eigenlijk klaar en kan de houten constructie worden weggehaald. Zelfs als de mortel nog niet is uitgehard is de constructie dragend. Vaak werden onder aan de poort nog ronde stenen geplaatst ter bescherming van de muren: de "sjaampsjtejn".

De bijna rechthoekige poortboog van Rijksweg 93. Op de achtergrond een fraaie ronde poortboog. Dit is een van de weinige poorten waar de 'sjaampsjtejn' nog aanwezig zijn.

Club van 100

De sectie Streekmuseum heeft al vaker een oproep gedaan om mensen enthousiast te maken voor de werkzaamheden van de sectie. Mensen hebben vele bezigheden en willen zich niet graag binden. Daarom heeft de sectie het volgende bedacht: we richten een club op van 100 vrienden van het museum. Het lidmaatschap is gratis, maar u verplicht zich om u vier dagdelen per jaar in te zetten voor de sectie Streekmuseum. En wat kan en mag dat dan allemaal zijn? Er melden zich wekelijks groepen voor rondleidingen. U kunt deze groepen rondleiden. Na enige oefening zult u zien dat dit een heel leuke bezigheid is.

U kunt op donderdagochtend tussen 9.00 en 12.00 uur assisteren bij de voorkomende werkzaamheden, van opruimen tot opknappen van voorwerpen, verven etc. U kunt helpen met het inventariseren en rangschikken van voorwerpen in ons museum. U kunt assisteren bij het schoonhouden van onze collectie. U kunt assisteren bij de jaarlijkse Grueles Keenderdäog. Dan bezoeken zo'n 80 kinderen van onze basisschool het museum.

De belasting is minimaal: circa 12 uur per jaar. Wat krijgt u daar voor terug?

U kunt elke week een kopje koffie drinken in het museum aan de Oosterbroekweg. U hoeft voor een rondleiding geen bijdrage in de "mèilekmuet" te deponeren. U wordt bijgeschreven op de lijst van 'club van 100 vrienden' van het museum. Haast u, want vol is vol. We kunnen bij een grotere deelname dan 100 niet garanderen dat we kopjes genoeg hebben voor de koffie. U kunt zich melden in het museum, bij een van de medewerkers of per mail: fransvandeweerd@home.nl

Open dag met een bijzondere gast

Op zondag 9 mei was er een open dag op het industrieterrein van Gronsveld. Ook Grueles opende haar poorten. Tijdens een rondleiding viel mijn oog op een oude zaaimachine. Onder de zaaimachine was uit een kleine opening stro zichtbaar. Er bleek dat een roodborstje er een nest had met drie jongen.

De zaaimachine

Drie jonge roodborstjes

Streekmuseum

Darwin

In 1809 werd Charles Darwin geboren, de grondlegger van de evolutietheorie. De VPRO zendt momenteel wekelijks een tv-programma uit over de reis die Darwin met zijn schip de Beagle maakte over de wereldzeeën onder meer naar de Galapagos Eilanden. De Eijdsense arts en wetenschapper Eugène Dubois was onder de indruk van de leer van Darwin. Ook hij deed ruim een eeuw geleden onderzoek naar de ontstaansgeschiedenis van de mens en ontdekte de Java-mens. DE VPRO maakte opnames van de apotheek van professor Dubois. Deze apotheek staat in het museum van Grueles. Bij de voorbereidingen van de opnames die op 25 mei plaatsvonden was onlangs de directeur van het Nationaal Natuurhistorisch Museum Naturalis in Leiden, Paul Voogt bij ons op bezoek. Hij was onder de indruk van de apotheek en de collectie van Grueles.

Prijsvraag

De vorige prijsvraag leverde enkele juiste inzendingen op. Henri Sanders uit de Julianastraat kwam met het gevraagde spreekwoord: "Pen en een kēke". Dit wordt gezegd van een hond nadat hij een trap heeft gekregen. Oorspronkelijk gezegd van iemand die in hoogste nood zijn testament wil maken.

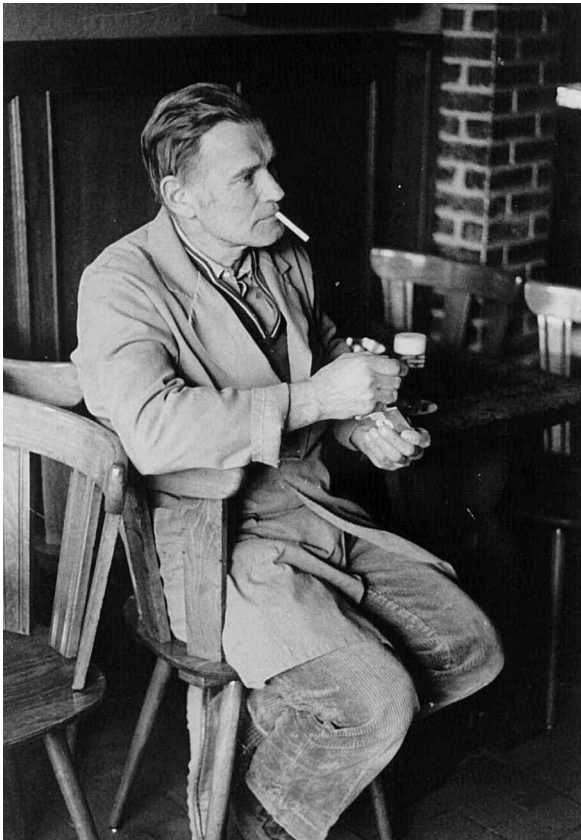

Nieuwe opgave

De nieuwe opgave heeft te maken met dit artikel. In het artikel wordt gesproken over poortbogen in Gronsveld en Rijckholt. De redactie heeft de bogen geteld die zichtbaar zijn langs de Rijksweg in Gronsveld en Rijckholt. Dat zijn er heel wat. Er zijn natuurlijk enkele twijfelgevallen, maar daarvoor hebben we dan ook een eerlijke jury. Dus de vraag is: "Hoeveel gebogen poortconstructies zijn direct aan de Rijksweg in Gronsveld en Rijckholt gelegen?"

Onder de juiste inzendingen wordt een prijsje verloot. De oplossing inzenden naar Frans van de Weerd, Rijksweg 153a, 6247 AD Gronsveld of mailen naar fransvandeweerd@home.nl

Gilles Spronck

*“Ich sjei oét mêt wërke,
es dich begêns.”*

Gilles en zijn tweelingbroer Jo werden op 14 november 1927 geboren te Gronsveld als zonen van Joseph Johannus Hubertus Spronck (Bèr) en Elisabeth Maria Gertrudis Roosen (Liza). Het geboortehuis was Rijksweg 71, nu het woonhuis van de familie Hanssen.

Gilles doorliep de lagere school in Gronsveld en ging al op jonge leeftijd werken in de meubelwerkplaats van Haj Goessens. Hier leerde hij het vak van meubelmaker dat hij zijn verdere leven zou blijven uitoefenen. Hij was een zeer secure vakman: een millimeter was een millimeter. Als iemand dat in twijfel trok met: “Dat zuut toch gèine”, antwoordde Gilles: “’nne Blènne gaof get es ’r ’t kôs zién.” Hij was een ambachtelijke meubelmaker. Hij “sjagkerneerde” zich dan ook als iemand hem timmerman noemde in plaats van meubelmaker.

In zijn vrije tijd kluste hij graag wat bij vrienden en bekenden. Daar zijn nog heel wat prachtige werkstukken van zijn hand te vinden. Zo maakte hij voor zijn dochter Margot een prachtige keukentafel met stoelen. Hij maakte deze van een oude kersenboom. De boom had een bliksemingslag gehad waardoor het hout volgens de houthandelaar niet meer bruikbaar was. Gilles zag echter nog mogelijkheden voor de afgekeurde stukken hout en na enig meetwerk knipoogde hij naar zijn schoonzoon Frans en zei tegen de verkoper: “Wat môste vuur dat hupke hebbe?” Deze keek verwonderd en zei: “Pak ’t mer mêt”. Hij kon niet begrijpen dat Gilles dit afgekeurde hout wilde hebben. Toen de tafel

Kên d'r hön nog

en stoelen klaar waren kwam de houthandelaar kijken. Hij kon zijn ogen niet geloven. Bescheiden als Gilles was zei hij: "Die sjeul kênste uüver 'n hoés goeje."

1931. Gilles met zijn tweelingbroer Jo.

Op 15 mei 1957 trouwde hij met Bertha Schurgers, geboren op 3 augustus 1931 te Heer. Tegelijkertijd trouwde zijn tweelingbroer Jo met Joke van Woestik. Uit het huwelijk van Gilles en Bertha werden vijf kinderen geboren, Robert, Margot, Raymond, Marc en Guido. Zijn tweelingbroer kwam in 1965 om het leven bij een tragisch auto-ongeluk op de hoek Rijksweg/Holegracht. Dit grote verlies heeft Gilles veel verdriet gedaan.

Bertha en Gilles gingen inwonen bij vader Spronck, die vanaf 1954 samen met zijn vrouw Liza de harmoniezaal runde. Liza overleed in 1955.

1939. Gilles als kadet van keizer Wackers.

Gilles en Bertha namen in 1957 de exploitatie van de harmoniezaal over. Het uitbaten van het café, het werken bij meubelbedrijf Goessens en het grootbrengen van de vijf kinderen viel niet altijd mee. Ondanks hun drukke bestaan was er altijd tijd voor gezelligheid. Niet alleen het café maar ook de keuken en de huiskamer stonden altijd open voor de klanten. Zo was het na sluitingstijd nog vaak een gezellige boel.

Gilles moest de dag erna echter vroeg op, en zei dan: "Joûnge, d'r doot mer wat d'r wêlt, meh ich trêk de serel!" Bertha bleef dan met de klanten alleen tot in de kleine uurtjes.

1959. Gilles en Bertha getrouwd.

Bertha en Gilles, hun vijf kinderen en vader Bèr bleven in de harmoniezaal wonen tot 1970. In dat jaar verhuisden ze allemaal naar de Prins Bernhardstraat 17 (nu Benedicstraat), thans het

woonhuis van zoon Marc en zijn vrouw Elian. Bertha en Gilles zouden hier hun verdere leven blijven wonen. In de eerste jaren, toen de kinderen nog allemaal thuis woonden, was het met acht familieleden een drukke maar ook vaak gezellige boel in de Benedicstraat. Ook hier was het altijd de "zeuten iénval". Als een van de vriendjes van de kinderen langskwam, was het eerste wat Bertha vroeg in onvervalst Heerders: "Enne, hōbste al gegete?" Het kwam dan ook regelmatig voor dat er een paar man meer aanschoven.

1962. V.l.n.r. Margot, Bertha, Robert, Gilles, Elly Schurgers (Hayen).

Kên d'r hön nog

In hun café. V.l.n.r. Bertha, Gilles, Elly.

Naast zijn werk had Gilles eigenlijk maar één grote passie: muziek. Deze passie had hij van zijn vader Bèr meegekregen. In 1938 werd hij lid van de harmonie van Gronsveld en begon hij met solfègeles bij zijn oom Zjeng Roosen. Zijn eerste instrument was trompet. Deze zou hij blijven bespelen totdat zijn gebit dat niet meer

toeliet. Hierna speelde hij nog vele jaren tuba. Gilles was een zeer trouw lid van de Koninklijke Harmonie van Gronsveld en zou dit bijna zestig jaar, tot aan zijn dood, blijven. Hij miste zelden of nooit een repetitie, laat staan een uitvoering. Thuis repeteerde hij bijna dagelijks. Hij kon ook niet begrijpen dat iemand bij meerdere

verenigingen tegelijk was. Hij was van mening dat als je het goed wilde doen, je maar één vereniging kon dienen. In 1985 werd hij koninklijk onderscheiden bij gelegenheid van het 150-jarig bestaan van de harmonie. Drie jaar later ontving hij van de katholieke muziekbond een gouden medaille met briljant, voor zijn vijftigjarige lidmaatschap van de harmonie. Ook was hij jarenlang bij de "boereblaoskapel", een groep enthousiaste muzikale vrienden, ontstaan uit de harmonie, die voornamelijk rond de carnavalsperiode "acte de présence" gaf tijdens de zittingen en de optocht. Gilles kon genieten van het optreden maar zeker ook van het plezier achteraf. Vaak ging het feest door tot in de kleine uurtjes. Heer Vooruit, de harmonie waar zijn schoonvader Gielke Schurgers lid van was, deed ook vaker een beroep op Gilles zijn muzikale kwaliteiten.

Op stap met de baas. V.l.n.r. Ma Schurgers, Truus Goessens-Heuts, Gilles, Eddy Goessens, Bertha, Pa Schurgers, Hay Goessens.

1976. Grote Bronk. Gilles met Zjeng Jacobs.

Met de bronk had Gilles zo zijn vaste rituelen. Hij kon genieten van het feest maar sloeg de prestaties van de harmonie hoger aan dan die van de "grenedeers" of de leden van het tamboerkorps. Hij had tijdens de processie bij rustaltaren zijn vaste adressen waar hij even op bezoek ging, een praatje maakte en een "dröpke" dronk, zoals in Rijckholt bij Zjang Aarts in de Steenstraat, en in Gronsveld bij de gezusters Marie en Tien Waber (van Wöm).

Kên d'r hön nog

Als hij dit een keer oversloeg, werd hij hierop door hen aangesproken. De muziekstukken die met de bronk gespeeld werden vond hij prachtig. Zo ook "Judex" al had hij moeite met de hoge tubapartij daarin. Hij sprak dan ook van "dè sjmèrige Judex".

Gilles was een man van weinig woorden die zelden of nooit op de voorgrond trad maar wel altijd een uitgesproken mening had. Hij had zijn vaste gewoontes waar hij niet van afweek. Zo ging hij op vrijdag na het werk altijd een glaasje drinken. Voor hem was dit het fijnste moment van de week. In zijn stofjas, die hij dan altijd nog droeg, zat dan een bruine enveloppe, zijn loonzakje van die week. Hieruit betaalde hij de kastelein. Als hij het café binnenkwam ging hij met een glas bier, altijd alleen aan een tafeltje zitten. Het duurde nooit lang of hij kreeg gezelschap. Hij praatte met iedereen. Voor hem was iedereen gelijk. Zo praatte hij net zo gemakkelijk met de oude heer Jean Antonietti over kunst, als met Jean van de Weerd (van d'n Dikke) over het afhangen van een kastdeur. Tijdens dit wekelijkse borreluurtje deden prachtige verhalen de ronde waar men nu, na al die jaren, nog steeds om moet lachen. Enkele van die anekdotes wil ik u niet onthouden. Op een dag zit hij met zijn vrienden aan het tafeltje. Jean van de Weerd opent de conversatie met: "Fôj, fôj, fôj, hebste 't gehuurd van die vrouw van Van der Valk. Die hebbe ze ochérm ontveurd en ién 'nne kalder opgesjloëte. God wêt wat dat mênse allemaol môt mêtmaöke." De

tafel reageert meelevend. Gilles zegt hierop niks en staart voor zich uit maar als Jean erover blijft doorgaan, zegt hij: "Huur 'ns hié Zjao, dat zal ich dich zegke, die van mich ontveure ze neet en die van dich al gaar neet!"

Na zijn pensioen bleef Gilles nog altijd werkzaamheden verrichten in de werkplaats bij Eddy Goessens, die intussen het bedrijf van zijn vader Haj had overgenomen. Op een dag na het werk kwam hij het café binnenlopen. Joke Reintjens zag hem binnenkomen en zei: "Zju Gilles, wienie sjejs dich 'ns oét mêt wërke?". Gilles keek Joke aan en zei: "Es dich begêns!"

1985. Koninklijk onderscheiden door Burgemeester Bouwens.

Gilles gebruikte uitdrukkingen die typisch voor hem waren. Als iemand hard schreeuwde, sprak hij van "de buük van Voere". Volgens de overlevering was in Voeren een man die zo hard schreeuwde dat het in Gronsveld hoorbaar was.

Kên d'r hön nog

1994. Schutterij 375 jaar. V.l.n.r. Peter Lemmens, Gilles, Majoor Theo Wolfs.

Iemand die niet veel uitvoerde noemde hij "Leens" of "'r hèt dè van Huügem op zich zitte". In Heugem woonde een zekere Linsen, die nooit gewerkt had. Ook gebruikte hij hiervoor de uitdrukking: "Dè hêlt 'm ién d'n aterhaom", het achterste stel paarden in een span hoeft niet zo hard te trekken. Als Gilles naar bed wilde gebruikte hij de uitdrukking: "Ich gaon de boene aofhoële."

Toen de kinderen uit huis waren kreeg Gilles meer tijd voor andere bezigheden. Helaas begon hij toen met zijn gezondheid te

sukkelen. Hij merkte dat voor het eerst toen hij de Hennemettenstraat niet meer op kon fietsen. Als men aan hem vroeg hoe het met hem ging, antwoordde hij dan ook: " 't Ès kutzooi!" De artsen constateerden longemfyseem, ook zijn hart functioneerde niet meer optimaal. Op 30 januari 1997 stierf hij, toch nog plotseling, thuis. Zijn harmonie begeleidde hem naar zijn laatste rustplaats en speelde "Judex". Bertha overleed op 3 november 2005.

Guido Spronck